

teniški Snežnik. Zaradi obširnosti območja in nedotaknjenosti bi bilo prevarno odpreti ta predel za množičnejši obisk, ne da bi prej označili nekaj planinskih poti.«

Potem je predlagal: »Izhodišče planinskih poti bo obstoječa planinska postojanka pri Jelenovem studencu, ki jo upravlja PD Kočevje. Obenem pa bi morali dobiti približno štiri do pet ur hodá od te koče še eno planinsko postojanko. Planinci smo pripravljani prevzeti katero od obstoječih lovskih koč v upravljanje za potrebe planinstva. Ker je območje v dobršni meri ohranilo še prvobitni značaj, je potrebno vsak poseg v prostor dodatno pretehtati. Da bo označevanje planinskih poti potekalo karseda strokovno, se bo še posebej vključila komisija za pota pri Planinski zvezi Slovenije. Poslanstvo PZS pri odpiranju zaprtega območja Kočevske Reke je v infrastrukturnem urejanju predela. To pomeni, da bomo poskrbeli za ureditev planinskih poti, izdajo kart (kar je deloma že realizirano s karto Gorski Kotar), upravljanjem planinskih postojank, izdajo vodnikov in usposobitvijo vodnikov za vodnje društvenih izletov v te predele. Med delavci posestva Snežnik je nekaj planin-

cev. Zato bi bilo smiselno, da planinsko poseganje v tem delu izvedemo skupaj z njimi.«

### SPREJEM DELEGACIJE PZS

Tako predsednika vlade kot notranjega ministra je predsednik PZS prosil za sprejem manjše delegacije slovenskih planincev, da bi v osebnem pogovoru razrešili nekatera vprašanja. Tako je Igor Bavčar, slovenski notranji minister, sprejel predsednika PZS Brvarja, podpredsednika Jožeta Dobnika in tajnika Janka Pribošiča, ki so med drugim posebej poudarili, da se planinci zavzemamo za čimmanjšo mero v omejevanju gibanja ljudi, tudi tujcev, tako ob meji kot v notranjosti dežele. Republiški sekretar Bavčar se je strinjal s predlogom o markiranju poti v območju Kočevske Reke, predvsem v smeri Kolpe in Čabranke, ki bi usmerjale ljudi, zagotavljale red v prostoru in tako prispevale k varovanju neokrnjenosti naravnega okolja. V načrtu Založbe pri PZS je izdelava planinske karte 1 : 25 000 za to območje. Nova slovenska vlada doslej še ni pokazala, da planinski organizaciji, eni od najstarejših in najbolj množičnih društvenih organizacij pri nas, ne bi bila naklonjena.

### POTI IN STRANPOTI MNOŽIČNEGA PLANINSTVA

## PREOBLJUDENA POTA IN PREPOLNE KOČE

### PAVLE ŠEGULA

Planinska organizacija si je v svoj delovni program zadala tudi (in predvsem) nalogo, da bo gore približala vsakomur, ki bi jih rad поблиže spoznaval in obiskoval. V skoraj sto letih njenega obstoja ji je ta cilj uspelo v marsičem doseči in celo preseči. Dandanes se rada in pogosto pohvali z milijoni in več planincev, ki vsako leto (in zlasti poletje) v nezadržnem valu preplavijo naše gore in oblegajo planinske postojanke. Trudi se, da bi bil obisk še večji, bolje organiziran in združen s čim manjšimi nevednostmi. Kajti ni lepo vse, kar se kaže očem dolincev, posebno tistih, katerih pota se le redko ali pa kar nikoli ne križajo z gorskimi stezicami. Radi bi povsem odpravili ali vsaj kar najbolj zmanjšali število nesreč, izboljšali varnost na poteh in drugje, povečali udobje v gorskih postojankah, dosegli, da bi se obiskovalci obnašali lepo in spodobno, da bi prizanašali okolju — in še marsikaj drugega. O varnosti v gorah pišemo veliko. Da bi bila kar največja, so planinci ustanovili celo svojo lastno Gorsko reševalno službo. Veliko opozarjamo in dosti storimo, da bi ne bilo nesreč. Vendar pa je z varnostjo posredno povezano tudi marsikaj drugega.

O nečem, kar sodi v to zvrst težav, ki tarajo sodobnega planinca, bi rad zapisal nekaj ugotovitev, dal pa tudi kakšen predlog v premislek.

### NENORMALNE RAZMERE

Spomnimo se, da so različni predeli slovenskih gora različno obiskani. Ogromno je predelov, kjer so ljudje kljub vsem lepotam in dobrim potem prava redkost. Tudi koč, ki se ne morejo pohvaliti s preobilnim obiskom, ni tako malo. O vsem tem v glavnem zelo malo vemo; po drugi strani pa je to neravnovesje za društva, za odbore, zveze, za lastnike in upravljalce poti in koč prav hud problem. Tistih, ki zahajajo v gore, to ponavadi prav nič ne zanima, razen — seveda — če so osebno prizadeti.

To naj bi bila prva, »hladna« plat medalje.

Bolj znana in »vroča« je druga: prenapolnjene koče in pota. Na stezah — tudi izpostavljenih, težjih, zavarovanih plezalnih poteh — se pogosto, še najbolj ob sobotah in nedeljah, tare mlado in staro, da vse skupaj že prehaja v svoje nasprotje tistega, kar ljudje iščejo in si žele: mir, lepoto, sprostitve. Če to bežno podobo po-

drobneje opredelimo in zaokrožimo, je stvar nekako takale:

Obisk v nekaterih predelih (na primer v osrednjem delu Julijskih Alp z »epicentrom« na Triglavu in bližnji okolici) konec tedna in ob lepem vremenu pogosto tudi sicer daleč presega razmere, ki jim še lahko rečemo »normalne«. Z malce pretiravanja jih lahko primerjamo s stanjem na cestah in okrog prometnih vozlišč pred začetkom in po zaključku delovnega časa, s počitniškimi kolonami vozil na cestah ob odhodu in vrnitvi z dopusta ali z okolico štabionov in prizorišč pop glasbe ob večjih in zanimivejših prireditvah. Organizirani (zlasti) množični pohodi ob različnih priložnostih stanje samo še poslabšajo.

Seveda moramo biti pravični! Če gre za poti s Kredarice, Doliča, Planike na Triglav, so te ob navalu stotin planincev silovito preobremenjene in kljub vsemu varovalnemu »udobju« neustrezne, saj se za isti klin hkrati ne more prijeti več ljudi, pa tudi izogibanje je marsikje nemogoče. Zaradi »prenaseljenosti« je tudi precejšnja možnost proženja kamenja, ki ogroža planince spodaj; o slabi volji niti ni vredno govoriti. Zaradi vsega tega nastajajo tudi velike zamude, ki se lahko pozneje maščujejo s hojo v pripeki, v temi ali pa se prizadeji znajdejo v neurju, ki bi se mu sicer lahko pravočasno umaknili in nevihto preživeli v koči, brez strahu pred razdivjanimi elementi.

Jasno je, da vsega tega v zaledju dogajanja ni čutiti, saj se množice na dostopnih poteh v prostoru dobesedno porazgube. Tam te naše pritožbe pač (v glavnem) ne drže.

## OBVEŠČANJE O RAZMERAH

Podobno velja za koče. Nabite s preveč obiskovalci niso niti prijetne, niti udobne — goste utesnjujejo. Hrup gluši ušesa, v nos, oči in v pljuča sili dim — pravi porog govoričenju o »čistem gorskem zraku in miru«. Namesto spokoja, v miru zaužite malice, ubrano zapete pesmi ali pripovedi v krogu znancev in prijateljev smo drug drugemu v nadlego. Če hočemo razumeti soseda, moramo nastavljati in napeenjati ušesa kot glušci, da bi se sploh lahko sporazumeli ali se o čem dogovorili. Spanje po tleh, na mizah, klopeh, na prenapolnjenih ležiščih je vse prej kot prijetno, kaj pogosto pa je sploh nemogoče. Vedno se najde tudi kak posebnež, ki poskrbi, da so razmere še za malenkost slabše.

Ko sine svit, je v prenapolnjenih planinskih domovih kot po bitki. Večina gostov je hote ali nehote skrokana, slabe volje, neprespana, brez prave volje in moči za turo, na katero se namenja. Pravi čudež je, da se pozneje vse nekako dobro izteče, saj se večina svojega stanja niti ne

zaveda. Le malo se jih odloči za vrnitev. Zgodi se pa, da se ta ali oni prav takrat odloči, da v gore ne bo več šel.

Vse to, o čemer razmišljamo, ni prav nič novo; tudi planinska organizacija se težav v polni meri zaveda. Prizadeva si in poskuša, da bi razrešila problem neenakomerne obremenitve koč in poti. Pri tem pa je, žal, dokaj neuspešna. Ponavljamo staro tarnanje in togo vztrajamo pri starih, preizkušeno neuspešnih prijemih. In kaj nam boljšega preostaja?

Večina tistih planinskih postojank, ki so pogosto preobremenjene, premore radijsko postajo za potrebe GRS: za klic na pomoč, za povezovanje reševalcev, za sporazumevanje v akciji in usmerjanje helikopterja, za iskanje pogrešanih in vse tisto, kar sodi k varnosti. Menim, da bi te postaje po potrebi brez nadaljnega lahko uporabili tudi za obveščanje o zasedenosti koč in za preusmerjanje planincev v manj zasedena območja oziroma koče. Tako bi končno resnično učinkovito prispevali k temu, da se že enkrat rešimo te nadloge.

Seveda bi ne bilo dovolj, če bi se zadovoljili s podatkom o zasedenosti koč. Podobno kot ob težavah v prometu bi o podatkih moral kdo razmišljati, jih obdelati in najti primerno rešitev. Preostane samo še to, da prek javnega radijskega omrežja in ptt redno — po potrebi pa tudi izredno — obvešča ljudi v dolini, kakšno je stanje in kakšne so možnosti. Zavedam se, da od tega ne moremo pričakovati čudeža in popolnega uspeha, prav gotovo pa bi se stanje bistveno izboljšalo.

Dodatno k temu bi morali stalno spremljati razmere in ugotavljati, kje so ozka grla, katera pota so pretirano obiskana in katere koče prezasedene.

Svoj delež lahko prispeva tudi planinska vzgoja, ki gornike navaja k načrtnejši hoji v gore. Tisk, radio in televizija prav gotovo še zdaleč niso izkoriščeni, pa bi lahko veliko prispevali k spremembi na boljše.

V glavni planinski sezoni bi nikakor ne smeli organizirati množičnih izletov in pohodov v tiste gorske predele, ki so znani po preobremenjenosti poti in koč.

## KAJ JE MOGOČE STORITI?

Če na kratko povzamemo, velja:

- Posamezni predeli v naših gorah in posamezne planinske koče so v glavni sezoni bistveno preobremenjeni, medtem ko je na velikih območjih obisk zelo skromen.
- Konicam in preobremenitvam se ni mogoče izogniti z nadelavo novih poti in gradnjo oziroma razširjanjem planinskih postojank.
- Planinska organizacija lahko na različne druge načine vpliva na smotrnejšo zasedbo koč in na obisk manj obreme-

njenih predelov. K izboljšanju bi lahko prispevali:

- primerna planinska vzgoja celotne javnosti;
- v času glavne planinske sezone v preobremenjene predele ne organiziramo masovnih izletov in pohodov;

— s pomočjo podatkov iz koč prek radijskih oddajnikov GRS in postaj RTV Slovenije ter lokalnih radijskih postaj, pa tudi prek telefonskega oddajnika PTT poskrbimo, da bo javnost seznanjena s trenutno zmogljivostjo koč oziroma z možnostjo izleta v predele, ki niso preobremenjeni.

SLOVENSKA PLANINSKA FOTOGRAFIJA MED OBEMA VOJNAMA

## TRENTUTKI GORSKE SVETLOBE IN SENC

PRIMOŽ LAMPIČ

Ko je bilo 27. februarja 1893 ustanovljeno Slovensko planinsko društvo, še ni imelo množične podpore. Kot pravi Henrik Lindtner, je bilo treba »... občinstvo skoraj tirati ven v planinski svet in mu zlasti pokazati, da so naše planine slovenska last, ne pa last Nemcev ali njih organa *Deutscher und oesterreichischer Alpenvereina*...«. Slednje, prvotno strokovno združenje, se je (tako Lindtner) po letu 1890 namreč spremenilo v orodje nemškega prodora na Jadransko morje. Gradnjo nemških planinskih koč in označevanje poti z nemškimi napisi in kažipotmi so tedaj še redki slovenski planinci razumeli kot izzivanje, hkrati pa jih je to spodbudilo v prizadevanjih za lastno organizacijo.

Planinski vestnik, ki je kot glasilo SPD začel izhajati že leta 1895, je imel torej namen »...vzbujati zanimanje za slovenske gore, planine in kraški svet ter vneti za turisticno in delovanje 'Slovenskega planinskega društva'«.

Temu cilju so sledile tudi redke fotografije, ki jih najdemo v prvih številkah tega glasila. Novo zgrajene slovenske planinske koče s skupinskimi portreti kot dokaz in dokument slovenske prisotnosti v gorah ter pokrajinske znamenitosti (panorame, gore, slapovi ipd.) kot turistična propaganda so bili tedaj najbolj iskani motivi.

Leta 1909 so začele tedaj večinoma že podpisane fotografije izhajati kot umetniška priloga na kvalitetnejšem papirju, medtem ko se ikonografija in pristop nista bistveno spremenila. Topografska opredelitev v podpisu je še vedno zelo pomembna, vendar je v posebni skrbi uredništva za dostojno reprodukcijo fotografij treba videti prehodno fazo v spreminjanju njihovega statusa. Od dokumentarnih nalog je poudarek počasi prehajal na zahtevnejše likovne probleme. Fotografi kot Avgust Berthold, Bogumil Brinšek in Josip Kuna-  
ver, ki so med drugimi tudi objavljali v Planinskem vestniku, navsezadnje spadajo v sam vrh slovenske fotografije pred prvo svetovno vojno.

Za promocijo planinske fotografije je po-

leg Planinskega vestnika skrbela tudi leta 1897 ustanovljena fotografska sekcija SPD, v okviru katere so prirejali interne razstave.

Leta 1911 so se planinski fotografi vključili v tako imenovani Klub slovenskih amater-fotografov in že spomladi istega leta skupaj s slikarji razstavljali na Spomladanski umetniški razstavi v Jakopičevem paviljonu. Poleg že omenjenih treh fotografov zasledimo med sodelujočimi tudi Frana Vesela. Omenjene organizacijske spremembe, do fotografije pozornejša uredniška politika Planinskega vestnika in prodor v umetnostne galerije kažejo, da je fotografija gorskega sveta, sprva postranska dejavnost članov SPD, postala integralen del tedanje slovenske likovne ustvarjalnosti.

Sl. 1 — Janko Ravnik: Jalovec s Srednjega vrha, obj. 1926

